

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor
België f 6,-. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

VERANTWOORDELIJKHEID

Wie van u deze zomer de Zwitserse Nationale tentoonstelling in Lausanne heeft bezocht, zal met me eens zijn, dat de 25 kantons hier een unieke manifestatie hebben gegeven van de dynamische krachten, die in dit volk leven. Ik was vooral zeer onder de indruk van de prachtige aanleg van het enorme tentoonstellingscomplex, de heel bijzondere architectuur van de tijdelijke gebouwen en enorme tenten, de artistieke en suggestieve wijze van uitbeelding en vooral ook van het technisch kunnen toegepast zowel op de vervoersmiddelen op het land, in de lucht en te water als ook in de paviljoens, waar soms de bezoekers werden voortbewogen of het tentoongestelde in beweging was. Ik zal de verleiding weerstaan hier nu nog verder over uit te weiden, maar ik wil u wel graag uitleggen, hoe ik het verband zie tussen deze tentoonstelling en het onderwerp waarover ik met u zal spreken: verantwoordelijkheid. 't Gaat om doel en achtergrond van dit nationaal gebeuren, dat slechts vier maal in een eeuw plaats vindt; deze tentoonstelling doet een beroep op de verantwoordelijkheid van elke Zwitser, omdat naast al het goede en mooie van zijn land tegelijkertijd hem de vraag wordt voorgelegd of alles werkelijk wel zo goed en zo mooi is. Een Zwitserse cineast stelde op pakkende wijze enige actuele problemen aan de kaak. Bovendien tracht deze tentoonstelling antwoord te geven op de moeilijke vraag: welk lot in de wereld van morgen zal zijn weggelegd voor dit neutrale land, dat zo onafhankelijk en verscheiden is. Iedere bezoeker kon door het invullen van een formulier zelf antwoord geven op 12 vragen van principiële en maatschappelijke betekenis.

Gelukkig werd ook het kiesrecht van de Zwitserse vrouw hierin ter sprake gebracht. Naar gebleken is, hebben velen deze vragen beantwoord; dit betekent dus dat vele Zwitsers zich rekenschap hebben gegeven en zich bewust geworden zijn van hun medeverantwoordelijkheid ten opzichte van de toekomst van hun land. Ook degenen, die

de vragenlijst niet hebben ingevuld, zullen toch door alles wat op deze tentoonstelling te zien was, als het ware gedwongen zijn geweest om zich te bezinnen op verleden, heden en toekomst.

Dit beroep op de verantwoordelijkheid van een geheel volk bracht mij er toe u deelgenoot te maken van mijn overpeinzing hoe waardevol en nuttig het ook voor elk mens kan zijn zich van tijd tot tijd rekenschap te geven van zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van zijn gedragingen in het dagelijks leven. Hoe dikwijls zijn we niet bereid ons maar neer te leggen bij de gang van zaken of de weg van de minste weerstand te kiezen of voort te leven in een soort sleur. Wat kan 't dan niet nuttig en verfrissend zijn ons eens te bezinnen op onze houding, onze gewoonten, onze gedragingen, kortom op ons gehele levenspatroon. Een humanist gaat er van uit, dat elk mens een eigen plaats en een eigen taak in het leven heeft en dat het zijn eigen verantwoordelijkheid is iets van zijn leven te maken.

Hij is ook diep overtuigd van de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid. Dit leidt er toe, dat wij als humanisten zoveel mogelijk zullen trachten onze medemensen terzijde te staan en te helpen waar dit kan.

Om in deze geest te kunnen leven, zal het in deze tijd, waarin zoveel van ons allemaal geest wordt, extra nodig zijn zo nu en dan tot rustige overdenking te komen. Hebben velen van ons niet dikwijls het gevoel, dat zij geleefd worden in plaats van zelf te bepalen wat men wèl en niet wil doen? Gun-

PERSONALIA

Mr. J. J. Th. ten BROECKE HOEKSTRA. Geboren 17 december 1901 te Teteringen. Na gymnasium rechtenstudie te Leiden. In 1949 gemeente-raadslid voor Den Haag geworden en in 1956 Tweede Kamer-lid voor de V.V.D. Sinds 1946 voorzitter van het Centraal Selectie Orgaan voor de Militaire Vrouwenafdeling.

nen we ons wel voldoende tijd om af en toe eens na te denken? Leven we niet te vaak in tijdnood, omdat we te veel op ons nemen, geen neen durven of willen zeggen als er een beroep op ons wordt gedaan. Juist daarom geloof ik dat 't voor ons allen zo nodig is, om net als de Zwitsers om de 25 jaar voor het gehele volk doen, in ons eigen leven regelmatig eens na te gaan of wij ons niet bewust of onbewust onttrekken aan onze verantwoordelijkheid als mens tegenover mensen in onze naaste omgeving. U zult begrijpen, wat ik hiermede bedoel: nooit tijd te hebben voor gezin, huisgenoten, vrienden, zieken enz., maar wel altijd bereid zijn bestuursfuncties te bekleden en alle mogelijke werk in verenigingen te doen. Hoe belangrijk en nodig dit werk op zich zelf ook is, het mag niet gedaan worden ten koste van menselijke contacten en verhoudingen.

Het juiste evenwicht zal gezocht en gevonden moeten worden!

Er was nog een andere reden, waardoor ik er toe kwam uw aandacht te vragen voor het onderwerp verantwoordelijkheid. We horen en lezen de laatste jaren steeds meer over het gebrek aan verantwoordelijkheid; het lijkt bijvoorbeeld wel of niemand meer enig gevoel voor verantwoordelijkheid zou hebben voor zijn werk en of iedereen alleen maar aandacht heeft voor zijn vrije tijd.

Wanneer er over ouders gesproken wordt krijgt men dikwijls de indruk, dat geen van hen meer voldoende verantwoordelijkheid heeft voor zijn kinderen.

Als er sprake is van de verkeersonveiligheid, dan is het net of er werkelijk geen mens meer bestaat, die zich behoorlijk op de weg draagt.

Laten wij toch goed bedenken hoe onjuist en onrechtvaardig het is zo sterk te generaliseren! Bovendien moeten we oppassen voor een zo negatieve instelling, waarmee we te kort doen aan allen, die zich wel degelijk hun verantwoordelijkheid bewust zijn.

Verreweg het grootste aantal mensen verricht immers wél met grote plichtsbetrachting en met plezier de dagelijkse arbeid. De gevallen van verwaarlozing van kinderen behoren gelukkig nog altijd tot de uitzonderingen.

Tegenover de helaas nog veel te grote groep „wegpiraten” en verkeerszondaars staan de miljoenen mensen die zich nauwgezet aan geboden en verboden in het verkeer houden en zich gedragen als mensen met verantwoordelijkheidsgevoel. Vanzelfsprekend ben ik ook verontrust over de vele klachten over het lijntrekken, de slechte werkprestaties en het toenemend ziekteverzuim, al dient wel in dit verband opgemerkt te worden, dat het blijvende grote tekort aan arbeidskrachten een van de voornaamste oorzaken is, dat zovelen de kantjes er af kunnen lopen. De werkgevers zijn immers niet in staat dezelfde arbeidsdiscipline te handhaven als vroeger.

Deden zij dit nu wél, dan zouden hun werknemers direct ontslag nemen omdat zij bij andere werkgevers met open armen worden ontvangen.

Het is als het ware een wisselwerking: aan de ene kant is de leiding genoodzaakt veel door de vingers te zien en aan de andere kant verslapt hierdoor juist het verantwoordelijkheidsgevoel van die werkers, die zonder rem van een dreigend ontslag niet behoorlijk kunnen werken.

Vooraf voor jongeren moet het werken in deze sfeer een groot nadeel betekenen, omdat het voor ieder mens nu eenmaal een groot goed is van meet af aan te leren zijn werk zo goed mogelijk te doen. Dat is immers een van de belangrijkste voorwaarden om met voldoening en vreugde zijn dagelijkse arbeid te kunnen volbrengen. Ook de toename van het ziekteverzuim wijst op een tekort aan verantwoordelijkheidsgevoel: er wordt misbruik gemaakt van de sociale zekerheid.

In landen als Amerika en Canada bijvoorbeeld, waar men geen verplichte ziekgelduitkeringen kent, ligt het ziekteverzuim aanmerkelijk lager dan in de Europese landen. In dit verband moet er wel aan gedacht worden, dat de toename gedeeltelijk samenhangt met het feit, dat ten gevolge van de schaarste aan arbeidskrachten ook velen met een minder goede gezondheid en met weinig werklust in het arbeidsproces zijn opgenomen. Kortgeleden las ik het antwoord van een werkgever op de vraag of het verantwoordelijkheidsgevoel bij de werknemers de laatste jaren werkelijk zoveel minder is geworden. Het was bemoedigend en naar ik meen komt er een juiste kijk op de huidige situatie in naar voren. Niet het verantwoordelijkheidsgevoel bij de werknemers is verminderd, zo schreef deze werkgever, maar bij een deel van de werknemers is dit verantwoordelijkheidsgevoel nooit in voldoende mate bij hun dagelijkse arbeid aanwezig geweest. Tengevolge van de omstandigheden, waarin nu gewerkt moet worden en het gebrek aan discipline wordt dit nu pas voelbaar of anders gezegd: het zijn over het algemeen niet de mensen, die zo zeer veranderd zijn, maar wél de omstandigheden. Dit zou betekenen, dat we alleen maar kunnen hopen, dat in deze omstandigheden spoedig een zodanige verandering zal optreden, dat er weer beter gewerkt en minder geslabt kan worden. Dit zal niet alleen van groot belang zijn voor de velen, die thans zich onvoldoende inspannen, maar vooral ook voor allen, die hun taak met grote plichtsbetrachting zijn blijven vervullen ondanks de gewijzigde omstandigheden. Minister Bogaers deed enige tijd geleden een beroep op de bouwvakarbeiders om er een schepje op te doen en door wat harder aan te pakken te maken, dat meer gezinnen vóór kerstmis een woning zullen kunnen betrekken. Zo'n opwekking spreekt ons allemaal aan, al zullen we moeten afwachten of de betrokkenen hieraan gevolg zullen geven. Ik heb er wel vertrouwen in, dat deze noodkreet begrepen zal worden, zodat velen, onder de bouwvakarbeiders hun werktempo wat zullen versnellen.

„Essays of a Humanist”

by

Julian Huxley

U kunt dit boek tegen de prijs van f 15,— bestellen bij het „Humanistisch Verbond” Oudegracht 152, Utrecht, giro 30.49.60.

Naar aanleiding van de verantwoordelijkheid in het verkeer herinner ik u aan de radio-rede van de Minister-President, gehouden op de dag van de Nationale bezinning op de verkeersonveiligheid de 14de oktober j.l. Daarin sprak de minister over de dreiging van een veldslag op onze wegen, terwijl hij aan het slot een dringend beroep deed op ons aller verantwoordelijkheidsgevoel jegens onze medemens in het verkeer. Het was de wil van Koningin Wilhelmina, dat er elk jaar een moment zou zijn, waarop in Nederland de slachtoffers van het verkeer zouden worden herdacht. Dankzij dit initiatief worden wij allen jaarlijks nog eens extra herinnerd aan de afschuwelijke gevolgen van roekeloos gedrag in het verkeer.

Of wij als voetganger, fietser, brommer, motorrijder of automobilist deelnemen aan het verkeer, voor ons allen gaat het er om te beseffen, dat wij in het verkeer niet alleen rechten maar ook plichten hebben. Hogere boetes op verkeersovertredingen, strenger optreden van de politie, verkeersonderwijs voor jong en oud, voorlichting op grote schaal; dit alles zal nooit een afdoende oplossing voor de verkeersonveiligheid kunnen brengen, zolang niet de houding en instelling van elk persoonlijk een drastische verandering ondergaat. Wij moeten ons bewust deel gaan voelen van de gemeenschap en zorgen, dat wij ons zelf opvoeden en in de hand hebben, zodat wij te allen tijde verkeersdeelnemers met verantwoordelijk-

heid ten aanzien van onze medeweggebruikers worden.

Laatst maakte ik nog mee, dat een moeder met haar dochttertje van een jaar of zes op een drukke verkeersweg hollend overstak, hoewel het voetgangerslicht nog op rood stond. Een oude dame, die juist aan kwam lopen volgde zonder uit te kijken dit slechte voorbeeld en kon nog net bijtijds terug deinzen toen zij bemerkte, dat auto's in volle vaart passeerden. Zij verontschuldigde zich tegenover mij over haar foute oversteken, maar zij kon het eigenlijk niet helpen. Zo'n voorval laat weer eens duidelijk zien dat verkeerszondaars niet alleen zichzelf, maar ook anderen ongewild aan grote gevaren blootstellen. En wat te denken van die moeder die haar dochttertje een zo slecht voorbeeld geeft?

Het aantal verkeersongelukken is onvoorstelbaar groot. Nog veel groter is het aantal fouten, dat door de verschillende weggebruikers dag in, dag uit wordt gemaakt. Wie dit aanschouwt, kan zich alleen maar verbazen, dat er niet nog veel meer ongelukken gebeuren. Wij dragen allen dezelfde verantwoordelijkheid voor een veilig verkeer in onze samenleving. Laat ieder van ons zich daarom bezinnen op welke manier hieraan kan worden meegewerkt en hoe hij of zij dit zelf in praktijk kan brengen. 't Is dunkt me de moeite waard.

Mej. J. J. TH. TEN BROECKE
HOEKSTRA

AKTIVITEITEN RONDOM HET BIHAR-PROJECT

Mag ik in dit praatje u iets vertellen over een humanistische activiteit, die zich wel voorlopig hier afspeelt, maar waarvan de bedoeling is, dat het van invloed zal zijn op het leven van mensen, enige duizenden kilometers hiervandaan. „Van Mens tot Mens” zoals deze rubriek heet, betekent ditmaal van de mens hier tot de mens in Bihar, een deel van India.

U weet natuurlijk, dat er al vele jaren pogingen worden gedaan om de tegenstellingen tussen de rijke en arme landen te verkleinen. Men noemt dat de hulp aan de achtergebleven gebieden of de zogenaamde ontwikkelingslanden, landen dus die zich tot een hoger peil moeten ontwikkelen, op vele gebieden, om hun achterstand ten aanzien van de rijke landen in te halen. Dat we dit begrip „rijk” tussen aanhalingstekens moeten zetten is duidelijk, want ook in het Westen zijn hele streken, die voor hulp in aanmerking komen en die ook ontvangen, zoals b.v. Griekenland.

In uw krant kunt u over die ontwikkelingshulp vrijwel dagelijks wel iets lezen en namen als NOVIB, anti-honger-actie, om een willekeurige greep te doen zijn voor de gemiddelde Nederlander niet onbekend.

Een paar jaar geleden, om precies te zijn in 1962, is één van de organen van de Verenigde Naties en wel de Voedsel- en Landbouworganisatie, waarvan de hoofdzetel in Rome is, met een plan gekomen, om door een intensieve campagne te trachten een eind te maken aan het feit, dat twee-derde deel van de mensheid of honger lijdt of onvoldoende en verkeerd voedsel krijgt. Van elke drie mensen op de wereld krijgen er twee niet genoeg te eten. Niet genoeg in de meest letterlijke zin, omdat voor vele miljoenen gezinnen slechts genoeg voedsel is voor één maaltijd per dag, en dat is dan nog, althans voor onze begrippen, een bijzonder karig maal. Het is ook in vele gevallen niet het juiste voedsel, omdat het een tekort heeft aan stoffen die voor de opbouw van het menselijk organisme onontbeerlijk zijn.

PERSONALIA

Th. W. POLET. Geboren in 1906. Vanaf 14e jaar in de handel werkzaam. Sedert 1958 functionaris van het Humanistisch Verbond.

Bewoners van het westen van ons land behoeven maar met afgrijzen terug te denken aan onze hongerwinter van '44-'45. Het lukte je niet om je maag vol te krijgen, en wat er dan inkwam had ook nog in vele gevallen bijzonder nare gevolgen. Wat toen voor ons een nooit meer te vergeten beleving is geweest, die pas eindigde bij de bevrijding, is voor het merendeel van onze medemensen een toestand die ze als gewoon beschouwen, omdat ze nooit anders hebben gekend. Maar het went niet, dat wil zeggen, het ondermijnt vanaf de geboorte de gezondheid, het verlaagt de arbeidsprestatie, veroorzaakt een enorme kindersterfte, de mensen worden niet oud en men voelt zich altijd slap. Men weet niet anders of het hoort zo, maar in een eeuw, waarin we van de *rechten van de mens* spreken, is dit niet meer te aanvaarden. Niet door degenen die er door getroffen worden, maar vooral niet door hen die beter weten, zoals met ons het geval is. Het zou buiten het bestek van dit praatje vallen om op alle kanten van die hulp hier nader in te gaan. U kunt daarover af en toe wel eens iets in een krant of tijdschrift lezen of sprekende voorbeelden op uw televisietoestel zien.

Humanisten hier en elders hebben zich er steeds mee bezig gehouden. Zij niet alleen, gelukkig maar. Maar reeds in 1949, 3 jaar ná de oprichting van het Humanistisch Verbond werd op een congres uitgesproken dat: het humanisme niet kan ophouden aan elke samenleving in diepe ernst de eis te stellen van bestaanszekerheid en redelijke welvaart voor iedereen.

In datzelfde jaar 1962, toen de secretaris-generaal van de Voedsel- en Landbouworganisatie, Dr. Sen, zijn befaamde beroep voor de anti-honger-Campagne op de wereld deed, vergaderde in augustus van dat jaar in Oslo de humanistische Internationale, die daar haar derde congres hield. Want er bestaat niet alleen in Nederland een humanistische beweging, maar ook in vele andere landen en deze organisaties en groepen hebben zich in internationaal verband aangesloten. En de oproep van de secretaris-generaal van de Voedsel- en Landbouworganisatie was ook tot ons gericht. Hij had niet alleen regeringen verzocht om maatregelen te nemen en hulp te bieden, maar ook de kerken en alle organisaties, die in internationaal verband werkzaam waren. Met andere woorden, ook de humanistische Internationale en daarmee alle aangesloten humanisten moesten zich de vraag stellen, of ze mee wilden helpen en zo ja, op welke manier.

Al vóór het Oslo'se congres was door het bestuur van de Internationale die vraag met ja beantwoord. In de eerste plaats konden we ons met goed fatsoen er niet aan onttrekken, omdat we sedert een aantal jaren in allerlei organen van de Verenigde Naties met adviserende stem waren opgenomen. Dat is een erkenning van de belangrijke positie, die het humanisme in de wereld is gaan innemen, maar het schept tevens verplichtingen.

Maar de hulp, die men aan de ontwikkelingslanden wilde bieden, kwam ook overeen met onze eigen opvattingen. Wij staan immers op het standpunt, dat aan ieder

mens, van welk ras of afkomst ook, gelijke kansen geboden moeten worden om zich te ontplooiën en van zijn leven iets te maken. Dat verkondigen de humanisten niet alleen, daar maken ze ook ernst mee in de dagelijkse praktijk van hun werk, waarvan ik voor wat Nederland betreft alleen maar hoeft te wijzen op de geestelijke verzorging.

Er kwam bovendien nog iets anders bij. Bij de humanistische Internationale zijn bewegingen en groepen aangesloten juist uit die landen, die hulp nodig hebben, zoals b.v. India. En als die internationale verbondenheid iets meer wilde betekenen dan alleen maar een mooi gebaar of een aanmoedigend woord, dan zou ook metterdaad moeten blijken dat we die verbondenheid ernstig namen en bereid waren om, zoveel als dat in ons vermogen lag, steun te geven.

Toen eenmaal het besluit genomen was om ons aandeel te leveren, lag het voor de hand dat we aan onze Indiase geestverwanten de vraag hebben voorgelegd in hoeverre er een mogelijkheid aanwezig was. Zij immers woenen in een arm land, zij weten hoe de omstandigheden zijn, zij hebben de ervaring. En daaruit is geboren wat we thans het Bihar-project noemen.

Wat houdt dat in? Als u nog in het bezit bent van uw oude schoolatlas of die van één van uw nog schoolgaande spruiten of kleinkinderen mag lenen, zult u na enig gezoek de naam Bihar ontdekken op de kaart van India. Het is er namelijk een deelstaat of provincie van en ligt in het Noord-Oosten, tegen Oost-Pakistan aan.

De staat Bihar is voor Nederlandse begrippen nogal groot, zo'n 175.000 vierkante kilometer en heeft een bevolking van ongeveer 47 miljoen mensen. Dat is voor wat de mensen aangaat ongeveer een tiende deel van geheel India. Van die 47 miljoen inwoners kan iets meer dan 18 % lezen en schrijven, en daarmee slaat Bihar het record in ongunstige zin, dat het het grootste aantal analfabeten van India heeft. Dat komt niet omdat de bewoners dommer of achterlijker zouden zijn dan elders, maar ze hebben nooit de kans gekregen om naar school te gaan om de doodeenvoudige reden dat er niet genoeg onderwijzers zijn.

In dit gebied ligt nu het project, waaraan de humanistische Internationale en dus ook het Nederlandse Humanistische Verbond steun gaat geven. Het plan is, om in een streek van ongeveer 100 km², waarin 54 dorpen verspreid liggen, te beginnen. Er wonen 16.000 mensen, waarvan het grootste deel landbouw bedrijft, met of zonder eigen land. Een vijfde deel van de bevolking bestaat uit de voormalige paria's, die van alles moeten aanpakken om in leven te blijven. Verder zijn er nog enkele handwerkslieden. Dat dit stuk door onze Indiase geestverwanten is uitgekozen is geen toeval. Daar is namelijk al jarenlang een toegewijd en deskundig lid van onze humanistische zusterorganisatie bezig om de bevolking het besef bij te brengen dat een verbetering van hun positie hun eigen werk zal moeten zijn. Hij doet dat uiteraard niet alleen, maar heeft in een gestage en verbeterde arbeid van vele jaren een groep van enthousiaste medewerkers om zich heen verzameld. Maar bovendien en dat is uiterst belangrijk, hij heeft

het vertrouwen van de bevolking. Want in de loop der jaren zijn al heel wat, in wezen uitstekende plannen, waaraan kosten noch moeite gespaard was, gestrand omdat men het vertrouwen van de mensen waarvoor het allemaal bestemd was, niet kon winnen. Vandaar ook dat men is gaan inzien, dat ontwikkelingshulp geen technisch probleem is, maar in wezen een menselijk. De mensen moeten het zelf willen, ze moeten er vertrouwen in hebben en dat is een langdurig proces, dat veel geduld en geloof vereist. Maar het komt overeen met de humanistische opvatting, dat mensen alleen maar geholpen kunnen worden, als ze geleerd wordt zich zelf te helpen.

De man, die de leiding van de uitvoering van dit Bihar-project zal nemen en die zich al van de steun van de regering verzekerd heeft, wil trachten om in een vijfjarenplan de levensomstandigheden van de bevolking dusdanig te verbeteren, dat ze een uitzicht krijgen op een menswaardiger bestaan. Het eerste jaar, en daar is hij al mee bezig, zal gebruikt worden om door praten met de mensen en het vertrouwen te winnen van de dorpschouwen, het gevoel van co-operatie, van samenwerking te versterken. Er zal ook een begin worden gemaakt met family-planning, het verstrekken van aanwijzingen voor het bepalen van een verantwoorde gezinsgrootte, hetgeen overigens tot de officiële regeringspolitiek behoort.

De overige vier jaren zullen gebruikt worden voor landverbetering, betere bevoeding, het leren van moderner methodes, aanleg van wegen en dijken en vooral voor een organisatie van credietverlening, om de bevolking uit de handen van de geldschietters te halen. Daarnaast zullen, alweer in co-operatief verband, een aantal kleine industrieën worden opgericht. Gedurende een jaar zullen deskundigen, die in de directe omgeving aanwezig zijn en door de regering worden betaald, tegen het in India gebruikelijke loon, aan dat deel van de bevolking dat in de landbouw geen emplooi heeft, de vaardigheden leren die voor het werk in deze kleine fabriekjes nodig zal zijn.

Staat u mij toe, dat ik het voor wat de zakelijke gegevens hierbij laat. De vraag die u ongetwijfeld wel interesseert is, wat kost dit alles en hoe denken de humanisten in Nederland en daarbuiten het geld bij elkaar te krijgen. Dat is n.l. ons deel in de activiteiten.

Het kost me eerlijk gezegd enige moeite om u te vertellen wat we in eerste instantie voor de uitvoering van dit kleine project nodig hebben. Het is namelijk de belachelijk lage som van f 75.000,—. Het geheel kost meer, ongeveer twee keer zoveel, maar daarvan neemt de regering in Bihar een deel voor haar rekening en de rest moet door de mensen ter plaatse zelf worden verdiend.

GIRO **64.75.00**
BIHAR-ACTIE
HUMANISTISCH VERBOND

Is het nu werkelijk de moeite waard om voor zo'n klein bedrag de aandacht te vragen? Naar onze mening wel, want niet alleen hopen we veel meer te krijgen en bovendien lijkt het ons wat makkelijker als vele mensen door een bescheiden bijdrage hun aandeel leveren. Het is bovendien een prettig gevoel als je door b.v. f 5,— te geven er bijna verzekerd van bent, dat je aan het leven van een medemens een andere richting kan geven.

Als we meer krijgen en we hopen daarbij natuurlijk ook op de andere leden-organisaties van onze Internationale, dan is de besteding daarvan in wezen een doodsimpele zaak. Dan gaat men niet in dit eerste project meer geld steken of duur doen, maar dan wordt er een aangrenzend gebied bij getrokken, en kunnen met precies dezelfde opzet, omdat de omstandigheden gelijk zijn, meer mensen in een groter gebied worden geholpen. Alweer, als ze het willen. Onze activiteiten rondom het Bihar-project zijn begonnen door de uitgave van een eenvoudig geschriftje, dat aan leden en geestverwanten vertelt, wat er gaat gebeuren en waarom het gedaan moet worden. Ook een belangstellend lezer kan dit aanvragen bij het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152 in Utrecht. U vindt er ook een gironummer in. Op 17 oktober zijn we met een aantal jonge leden bijeen geweest, omdat we de verwachting hadden dat deze zaak vooral de jeugd zou aanspreken. We zijn daarin niet teleurgesteld en in de komende weken gaan zij proberen zoveel mogelijk belangstelling voor deze zaak te wekken op de hun geëigende wijze. En we hebben natuurlijk nog allerlei andere plannen in petto, maar we geloven eerlijk gezegd niet dat het nodig zal zijn. We vertrouwen er namelijk op, dat humanisten en geestverwanten ons zullen helpen om datgene waar te maken, wat we op ons congres in Oslo plechtig in een resolutie beloofd hebben, n.l. dat we onze Indiase vrienden niet in de steek zullen laten om dit werk tot een goed einde te brengen. Het is bescheiden, maar het kan voor 16.000 mensen een menswaardiger bestaan betekenen.

TH. W. POLET

lezingen voor de radio

- zo. 15 nov. VARA 9.45 uur: H. Bongers: „Het dorre humanisme”.
- zo. 22 nov. VARA 9.45 uur: J. C. Brandt Corstius: „Weet iemand wat op aard' het schoonste is?”
- di. 24 nov. VARA 22.15 uur: Televisie-programma (Ned. I)
- zo. 29 nov. VARA 9.45 uur: G. Stuijveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

VORMING

Naar ik vernomen heb zijn er onlangs stoere woorden gesproken over de vormende waarde van de militaire dienst voor jonge mensen. Voornamelijk voor mannen uiteraard. Men hechtte daaraan grote waarde. Op de vorming van de vrouwen wordt blijkbaar minder gelet. Ik ben geneigd bij zulke beweringen altijd ietwat sceptisch te kijken, maar iedereen schijnt het over die vormende waarde van de dienstplicht eens te zijn en dus houd ik mijn mond maar. Tegen de Bierkaai vechten heeft weinig zin.

Ik heb even zitten denken, waarin die vormende waarde in mijn geval dan wel bestaan zal hebben. De conclusie luidde, dat ik in de militaire dienst een reeks merkwaardige ervaringen heb opgedaan, op enkele gebieden (waarop ik mij in het latere leven overigens zelden meer heb bewogen) kennis heb verworven, maar per saldo ten goede noch ten kwade wezenlijk veranderd ben. Eén van de eerste beginselen die men mij trachtte bij te brengen was vastgelegd in de leuze: „De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst.” Dit beginsel werd door onze sergeant-majoor-instructeur vertaald met de woorden: „Als je je kop niet houdt, zal ik je de pot indonderen.” En dit was nu niet de vertaling die ik graag hoorde. Van nature tot inschikkelijkheid geneigd, kon ik mij niet weerhouden op te merken, dat het tuchtrecht was voorbehouden aan de compagniescommandant, dat wijders ook een gemeen soldaat aanspraak mocht maken op een hoofd of in dit geval een mond en dat... enfin, verder kwam ik niet.

De S.M.I. deelde mee, dat hij onverwijld rapport zou opmaken, hetgeen mij een beleefd „dank u” ontlokte en sedertdien heb ik het bij die S.M.I. niet meer zo gemakkelijk gehad.

Wat was nu van dit eerste treffen, dat mij op vijf dagen licht arrest kwam te staan, de vormende waarde? Die was zowel positief als negatief. De winst was, dat ik in het vervolg bij soortgelijke explosies dacht: „Och, la-maar klesse”. Deze houding heeft mij in mijn latere leven wel eens diensten bewezen, want mijn ervaring is, dat superieuren minder graag worden tegengesproken naarmate zij meer ongelijk hebben. Het verlies was, dat ik voor de rest van mijn diensttijd deze meerdere een domme schreeuwlelijk vond en dat mijn onbehagen zich tegelijkertijd op de hele landmacht richtte. En dat kan toch de bedoeling niet zijn geweest.

Later heb ik nog wel eens een korte discussie met een eerste luitenant gehad. Dit gesprek was iets duurder, acht dagen verzwaaard. De oorzaak van de discussie was

vrij futiel. Het ging er om, of ik mijn uitrusting voldoende netjes bewaarde. Nu moet ik onmiddellijk toegeven, dat netheid niet mijn sterkste kant was en is. Op dit punt had de luitenant aan mij een gemakkelijke prooi. Maar toen hij zijn berisping aanvulde met de opmerking, dat ik dat toch thuis ook niet deed, ontwaakte in mij de lust tot een principieel gesprek. Neen, thuis deed ik het anders, jokte ik, maar ik was hier immers niet thuis. En ik verloor mij in bespiegelingen over het comfort, dat de huiselijke slaapkamer bood en de ontberingen die ik in de chambree ervoer. Resultaat: onmiddellijke inhechtenisneming.

Heeft dit er nu toe geleid, dat ik in het civiele leven mijn lijfgoederen ging behandelen op de pijnlijk nauwgezette wijze die in het leger van mij verwacht werd? Geenszins. En gelukkig, moet ik er aan toevoegen. Want het lijkt mij niet onmogelijk, dat mijn huwelijk betrekkelijk spoedig zou zijn gestrand, als ik mijn dekens elke morgen in een vierkant stapeltje op mijn hoofdkussen zou hebben geplaatst. En stellig zou mijn jonge echtgenote zich er tegen hebben verzet, als ik des avonds voor het slapen gaan een paar getraande schoenen op het nachtkastje had geplaatst. En dat gold in de kazerne toch als het toppunt van netheid.

Ik meen, dat hier de kern van de kwestie ligt. Het leven van een groot aantal jonge mannen in een milieu, dat hun volstrekt vreemd is en waarin zij dingen leren die zij naar iedereen vurig hoopt nimmer in praktijk zullen brengen, staat geheel naast hun gewone leven. Het zijn twee afgescheiden gebieden, met verschillende normen op vrijwel alle terreinen. De sociale status van een soldaat was in mijn tijd nog niet veel beter dan die van de gehuurde lansknachten uit de zestiende eeuw. Slechts de marketentsters ontbraken. Is het een wonder, dat menig soldaat zelf in deze leemte trachtte te voorzien?

Ik ga er nu aan voorbij, dat het doel, waartoe wij onder de wapenen geroepen waren door de zeer inefficiënte opleidingsmethoden niet werd bereikt. Als ik de balans opmaak, kom ik tot de slotsom, dat de militaire dienst mij gevormd zou moeten hebben tot een luie slampamper, die in zijn ledige uren zijn hele salaris verdobbelt en zich pas thuisvoelt in een huishouden van Jan Steen. Volgens welwillende beoordelaars heeft de militaire dienst weinig tot mijn vorming bijgedragen.

Voor één ding kan ik dankbaar zijn. De tafelgesprekken hebben mij zover wegwijs gemaakt in de literatuur, dat ik moderne bestsellers zonder woordenboek lezen kan. Maar dat is het dan ook wel. H. H.

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)